

ประวัติ พระมหาพุทธพิมพ์ วัดไชโยวรวิหาร

และ พระสมเด็จเกษไชโย

ประวัติ พระมหาพุทธพิมพ์ (หลวงพ่อโต) วัดไชโยวรวิหาร

หลวงพ่อโต หรือ พระมหาพุทธพิมพ์ แห่งวัดไชโย จังหวัดอ่างทอง เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวอ่างทองและจังหวัดใกล้เคียง ให้ความเลื่อมใสศรัทธามาก พระมหาพุทธพิมพ์ ประดิษฐานในวิหารวัดไชโยวรวิหาร ต.ไชโย อ.ไชโย จ.อ่างทอง

พระมหาพุทธพิมพ์มีพุทธลักษณะ เป็นศิลปะรัตน โกสินทร์ ปางสมาธิ ขัดสมาธิราบ ขนาดหน้าตัก 8 วา 7 นิ้ว ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง ด้วยเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆังโฆสิตาราม

พระมหาพุทธพิมพ์ (หลวงพ่โต)

รูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์โต

สมเด็จพระพุฒาจารย์หรือที่เรียกกันติดปากว่าสมเด็จพระโตนั้น สร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่โตสมนามของท่านมาก่อนนี้แล้วสององค์ คือ พระนอนที่วัดสะตือ จ.พระนครศรีอยุธยา และพระยืนที่วัดอินทรวิหาร เขตบางขุนพรหม

เมื่อมาสร้างหลวงพ่อโตที่วัดไชโยนี้ แรกทีเดียวท่านสร้างเป็นพระนั่งขนาดใหญ่มาก ก่อด้วยอิฐและดินแต่ไม่นานก็ทลายลง ท่านจึงสร้างขึ้นอีกครั้ง ครั่งนี้ใช้วิธีเดิมแต่ลดขนาดให้เล็กลงก็สำเร็จเป็นพระปางสมาธิองค์ใหญ่ถือปูนขาว ไม่ปิดทอง

ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า "...พระใหญ่ที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) สร้างนี้ รูปร่างหน้าตาไม่งามเลย...ดูที่หน้าวัด ปากเหมือนท่านขรัวโตไม่มีผิดถือปูนขาวไม่ได้ปิดทอง ทำนองท่านไม่คิดจะปิดทอง จึงได้เจาะท่อน้ำไว้ที่พระหัตถ์..."

ต่อมา เจ้าพระยารัตนบดินทร์ (บุญรอด กัลยาณมิตร) สมุหนายก มีศรัทธาสั่งสร้างพระอุโบสถและพระวิหารวัดไชโย แต่เมื่อกระทั่งรุกรากพระวิหาร แร่งสันสะเทือนทำให้องค์พระพังทลายลง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ นายช่างฝีมือเยี่ยมสมัยนั้นมาช่วย

เมื่อพิจารณาแล้วทรงให้รื้อองค์พระออกทั้งองค์ แล้ววางรากฐานใหม่ใช้วิธีวางโครงเหล็กยึดไว้ภายในแล้วก่อขึ้นเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิซ้อนพระหัตถ์ ตามลักษณะที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ทำไว้เดิม เมื่อแล้วเสร็จได้รับพระราชทานนามว่า **พระมหาพุทธพิมพ์** ซึ่งเป็น หลวงพ่อโต วัดไชโย องค์ที่ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อโต เป็นที่ประจักษ์กันดีในหมู่ชาวเมืองอ่างทองที่เคารพนับถือ กล่าวกันว่า ผู้ที่ก่อกรรมทำชั่วไว้มาก จะไม่สามารถเข้าไปกราบนมัสการหลวงพ่อโตได้ เนื่องจากเมื่อเข้าใกล้องค์พระ จะเห็นว่าหลวงพ่อโตกำลังจะล้มลงมาทับ

ประวัติของวัดไชโยวรวิหาร

- วัดไชโยเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ตำบลไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
- ต่อมา สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) เจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม ได้ขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เสนอพระวิหารหลวง
- พ.ศ. ๒๔๓๐ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาวิเทศมนตรี (บุญรอด) ที่สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลไทย และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ นายช่างในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์วัดไชโยขึ้นที่เก่าแก่ที่พระอาราม เพื่อให้การสักการะพระพุทธรูปที่ชำรุดทรุดโทรม และพระพุทธรูปใหญ่ที่ชำรุดทรุดโทรมที่เกิดขึ้นไม่ได้ก็พังลง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพระพุทธรูปใหม่เป็นหลวง หลวงกตเกษมพระพุทธรูปที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ได้สร้างขึ้น ขนาดหน้าตักกว้าง ๘ ๓/๔ นิ้ว สูงจรดยอดพระรัศมี ๑๑ ๓/๔ นิ้ว แล้วพระราชทานนามพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นว่า "พระมหาพุทธพิมพ์" สร้างเสร็จเรียบร้อยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะของวัดไชโยขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี "วัดไชโยวรวิหาร" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

น้ำมนต์ของหลวงพ่อก็ก่่าว่ากันว่า ศักดิ์สิทธิ์สามารถรักษาแก้ไขโรคเคราะห์ต่างๆ ได้ ทั้งเล่าลือกันว่าหลวงพ่อก็ก่่ามาเข้าฝันผู้ที่เคารพบูชาบอกกล่าวเตือนภัยต่างๆ ชาวบ้านแถบนั้น จึงมักมีรูปท่านไว้กราบไหว้บูชาแทบทุกครัวเรือน

วัดไชโยวรวิหาร จ.อ่างทอง นอกจากเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่โตอันศักดิ์สิทธิ์และมีขนาดใหญ่ มหึมา วัดแห่งนี้ยังมีสถาปัตยกรรมของโบสถ์ วิหาร และภาพจิตรกรรมให้ชมอีกด้วย ที่สำคัญตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีทิวทัศน์สวยงามให้ความรู้สึกสงบร่มเย็น

วัดไชโยวรวิหาร ไม่ปรากฏหลักฐานว่า สร้างขึ้นเมื่อใด ชาวบ้านเรียกวัดไชโย หรือเกษวัดไชโย ได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 4 และเป็นที่ยู้งักเมื่อ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี แห่งวัดระฆังฯ ฝั่งธนบุรี ดำริให้สร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่กลางแจ้ง

องค์พระประธาน ภายในพระอุโบสถ

ด้วยเหตุที่วัดนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งเจ้าพระยา จึงมองเห็นองค์พระพุทธรูปขาวเด่นแต่ไกลเพราะพอกด้วยปูนขาว ต่อมาในปี พ.ศ.2430 รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะจากวัดราษฎร์ ให้เป็นพระอารามหลวง พระอุโบสถวัดไชโย เป็นอาคารที่อยู่ต่อเนื่องกับวิหารหลวงพ่โต มีทางเดินเชื่อมไปยังริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีการประดับตกแต่งอย่างเป็นระเบียบและสวยงาม

ภายในพระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระประธานปางสมาธิ ที่ผนังมีภาพจิตรกรรมสวยงาม โดยด้านหลังพระประธานเขียนเป็นรูปเหล่าทวยเทพล่องลอยในปุยมุข ต่างหันหน้าสู่องค์พระประธาน ที่บานประตู หน้าต่าง เขียนเป็นภาพเครื่องตั้ง เป็นการประดับตกแต่งโต๊ะโดยนำเครื่องถ้วยชามกังไส รวมถึงผลหมากรากไม้มงคลอย่างจีน มาตกแต่งบนโต๊ะประกวดกันตามงานต่างๆ เป็นที่นิยมในหมู่เจ้านายในสมัยรัชกาลที่ 5

ผู้ที่ต้องการเดินทางมาไหว้พระมหาพุทธพิมพ์ ที่วัดไชโย สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว จาก อ.ไชโย ใช้ทางหลวงหมายเลข 32 ไปทาง อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี ประมาณ 8 กิโลเมตร ข้าม สะพานข้ามคลองมหานามไป 500 เมตร จะถึงทางแยกซ้ายมือ เลี้ยวเข้าไปจนข้ามสะพานข้าม แม่น้ำเจ้าพระยา ถึงสี่แยกให้เลี้ยวขวาเข้าไป 200 เมตร ทางเข้าวัดอยู่ขวามือ หรือรถประจำทาง ชี้นำรถสายอ่างทอง-วัดไชโย-วัดพิบูลทอง ไปถึงอย่างแน่นอน

ภาพปูชนียวัตถุและสิ่งก่อสร้างที่งดงาม
ภายในวัดไชโยวรวิหาร

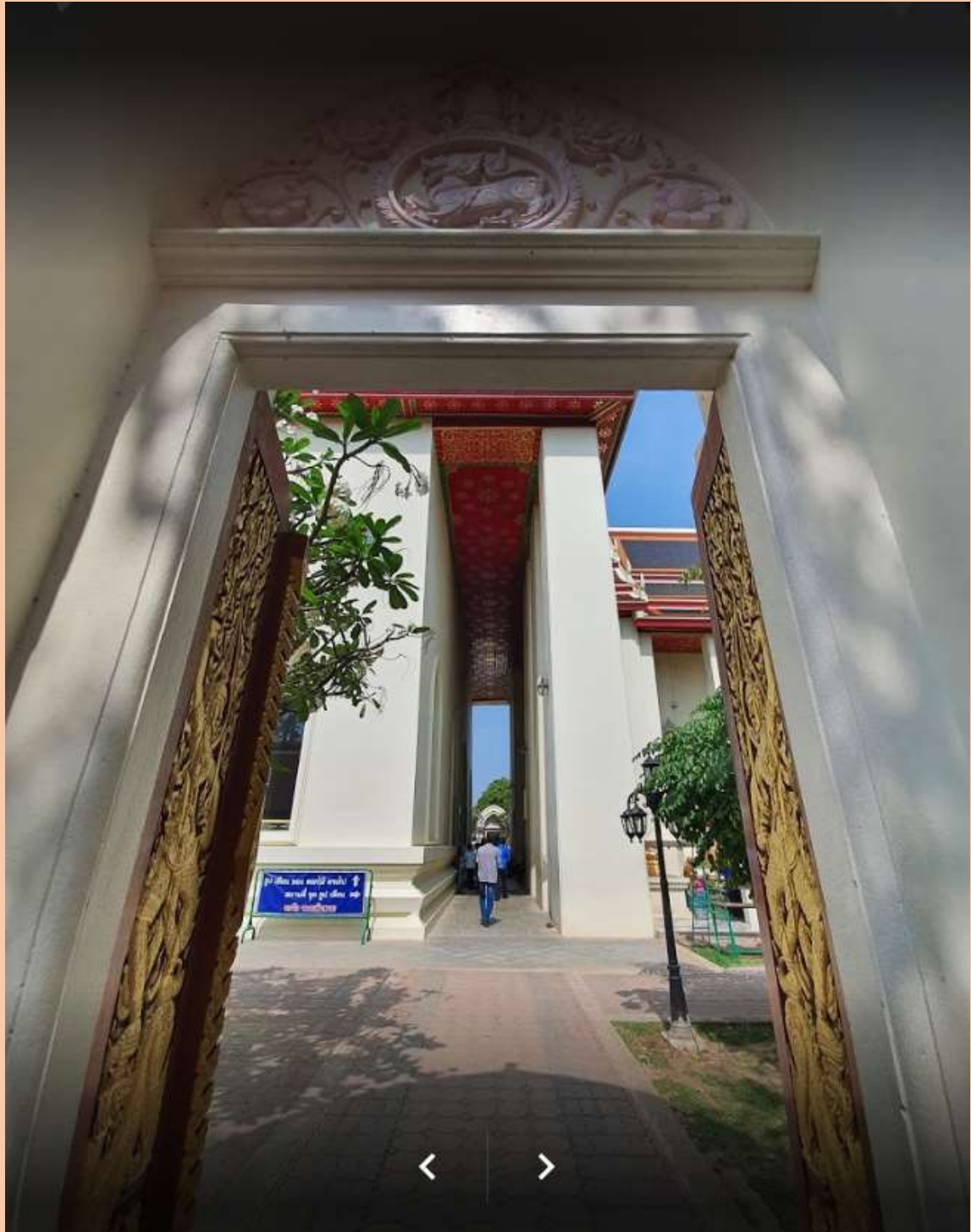

บริเวณทำนน้ำริมฝั่งเจ้าพระยา

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ วัดไชโยวรวิหาร รุ่นแรก ปี พ.ศ. 2461

เหรียญพระเครื่องในประเทศไทยนั้น มีการสร้างกันมากมายทั้งเหรียญพระพุทธรูปและ เหรียญพระสงฆ์ ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของผู้จัดสร้าง อาทิ พระเกจิอาจารย์ จัดสร้างขึ้นเพื่อแจกจ่ายลูกศิษย์ลูกหา หรือเพื่อหาทุนทรัพย์บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุต่างๆ ฯลฯ บางทีก็เป็นฆราวาสที่สร้างถวายวัดเพื่อการต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์หลักก็คือ การสืบสานพระพุทธศาสนา เหรียญพระเครื่องจึงเกิดขึ้นมากมายมาแต่ครั้งโบราณกาลจวบจนปัจจุบัน ดังนั้นการที่จะคัดเลือกเหรียญระดับยอดเยี่ยมจึงไม่ใช่เรื่องง่ายๆ อย่างเช่น เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ วัดไชโยวรวิหาร

วัดเศวตฉัตรยังมีเหรียญพระพุทธรูปที่ได้รับการยอมรับ และยกย่องให้เป็นหนึ่งในสิบเหรียญพระพุทธรูปยอดเยี่ยมของประเทศอีกด้วย นั่นคือ เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ ปี 2461

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ ปี 2461 มีลักษณะเป็นเหรียญรูปอาร์มยกขอบทั้งหน้าและหลัง แม่พิมพ์ด้านหน้า ตรงกลางเป็นรูปจำลองหลวงพ่อดำ หรือพระมหาพุทธพิมพ์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนบัลลังก์บัวคว่ำบัวหงาย ด้านข้างทั้งสองจารึกอักษรไทยว่า “พระพุทธรูปวัดไชโย” ต่อลงมาด้านล่างทั้งสองข้างเป็นอักขระขอม “ตัวอุ” ล่างสุดเป็นอักษรย่อว่า “นถจก” ซึ่งเป็นชื่อร้านที่สร้างเหรียญ คือ “ร้านนาถาจารย์ปกรณ์”

แม่พิมพ์ด้านหลัง ตรงกลางเป็นอักขระขอม 2 บรรทัด อ่านว่า “สุโขโต โหตุ” อันเป็นคำอำนวยการตามมุมทั้งสี่ของเหรียญเป็นอักขระขอมว่า “จิ เจ รุ นิ” จิ หมายถึงจิต เจ หมายถึงเจตสิก รุ หมายถึงรูป และนิ หมายถึงนิพพาน ส่วนล่างสุดจารึกปีที่สร้างคือ “2461”

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ ปี 2461 มีการสร้างทั้งหมด 3 เนื้อ คือ เนื้อเงิน เนื้อสัมฤทธิ์ และเนื้อทองแดง เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ ปี 2461 นับเป็นเหรียญพระพุทธรูปที่สวยงาม และมีความงามสง่ากอปรกับพุทธคุณเป็นเลิศปรากฏ สมแล้วที่ได้รับการยอมรับ และยกย่องให้เป็นหนึ่งในสิบเหรียญยอดนิยมของประเทศ

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ จัดสร้างปีพ.ศ. 2461

<http://www.amuletheritage.com/p-8.html>

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ จัดสร้างปีพ.ศ. 2461

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ จัดสร้างปีพ.ศ. 2461

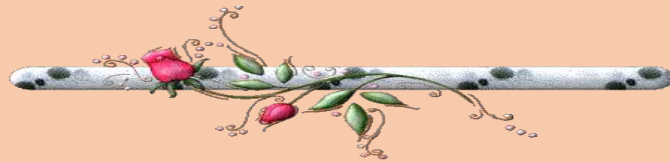

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ จัดสร้างในปีพ.ศ. 2461

เหรียญพระมหาพุทธพิมพ์ จัดสร้างในปีพ.ศ. 2461

พระสมเด็จเกษไชโย

ประวัติการสร้างพระสมเด็จเกษไชโยหาเอกสารอ้างอิงได้น้อยมาก การศึกษาประวัติการสร้างพระสมเด็จเกษไชโยและการบรรจุลงกรุนั้นพอสรุปที่มาของการสร้างวิหารและพระพุทธรูปที่วัดเกษไชโยในรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ (ทรงครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. 2394 – 2411) คาดว่า มีการบรรจุครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2404 ภายหลังจากสมเด็จพระโตเดินทางไปเยือนเมืองพระตะบอง (เขมร) เพื่อเทศนาโปรดนักองค์ด้วง และเหล่าข้าราชการทั้งหลายตามพระราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อแสดงเทศนาเสร็จแล้วนักองค์จันทร (มารดาของนักองค์ด้วง) และนักองค์ด้วงชาวบซึ่งในกัณฑ์เทศน์ยังนักจึงถวายปัจจัยเป็นบรรณาการเครื่องกัณฑ์ให้เป็นจำนวนมาก

หลังจากเดินทางกลับถึงพระนคร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพอพระทัยในภารกิจของสมเด็จพระโต และถวายเครื่องบรรณาการทั้งหมดนี้แต่สมเด็จพระโต ต่อมาอีก 3 วัน สมเด็จพระโตได้ขอพระราชทานที่ดินในบริเวณวัดไชโย เพื่อสร้างพระพุทธรูปนั่งองค์ใหญ่และพระวิหารคลุมองค์พระ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชานุญาต ให้ประทับตราแผ่นดินถวายที่ดินในบริเวณวัดไชโยแต่สมเด็จพระโต เพื่อก่อสร้างพระพุทธรูปและวิหารตามความประสงค์ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่โยมมารดาของสมเด็จพระโต สมเด็จพระโตจึงนำปัจจัยจากบรรณาการกัณฑ์เทศน์มาเป็นทุนในการก่อสร้าง ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากข้าราชการและคหบดีจนสามารถก่อสร้างได้เสร็จในเวลา 3 ปี

อาจจะมีเอกสารหรือหนังสือเล่มอื่นที่สามารถบรรยายละเอียดได้ชัดเจนมากกว่านี้ เท่าที่มีบันทึกไว้จะกล่าวถึงการบรรจุพระสมเด็จเกษไชโยไว้ในองค์พระหลวงพ่อดโต แต่สถานที่ทำการพิมพ์พระนั้นไม่อาจยืนยันว่าจะเป็นที่วัดระฆังหรือวัดไชโยหรือทั้งสองวัดพร้อม ๆ กัน จำนวนการสร้างพระสมเด็จเกษไชโยมีทั้งหมด 84,000 องค์ บรรจุลงในองค์พระพุทธรูปที่สมเด็จโตสร้างขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่โยมมารดา

ต่อมาไม่นานพระหลวงพ่อดโตก็พึงลงมาเพราะโครงสร้างและรากฐานขององค์พระไม่มั่นคงแข็งแรงพอ พระที่บรรจุไว้ส่วนหนึ่งจึงกระจายไปอยู่กับชาวบ้านข้างเคียงกับบริเวณวัด เมื่อสมเด็จโตมาทำการบูรณะองค์หลวงพ่อดโต ก็จะนำพระที่เหลืออยู่กลับเข้าบรรจุไว้ดังเดิม และยังนำพระสมเด็จที่สร้างขึ้นจากวัดระฆังมาบรรจุเพิ่มเติมทดแทนพระที่ขาดหายไปด้วย อนึ่ง ได้พบว่ามีการนำแม่พิมพ์พระสมเด็จเกษไชโยทั้ง 6 ชั้น และ 7 ชั้น ไปพิมพ์พระเพื่อบรรจุกรุวังหน้าและมีสัดส่วนการผสมมวลสารหนาแน่นกว่าของวัดเกษไชโยเอง และยังนำพระพิมพ์ 7 ชั้นอีกส่วนหนึ่ง ไปบรรจุกรุบางขุนพรหมด้วย

พระสมเด็จเกษไชโย มีทั้งหมด 10 พิมพ์หลัก ได้แก่

พิมพ์ห้าชั้น พิมพ์ใหญ่ มี 3 พิมพ์

พิมพ์ห้าชั้น พิมพ์กลาง มี 3 พิมพ์

พิมพ์ห้าชั้น พิมพ์เล็ก มี 5 พิมพ์

พิมพ์หกชั้น พิมพ์ใหญ่ มี 3 พิมพ์

พิมพ์หกชั้น พิมพ์กลาง มี 3 พิมพ์

พิมพ์หกชั้น พิมพ์เล็ก มี 3 พิมพ์

พิมพ์เจ็ดชั้น พิมพ์ใหญ่ มี 3 พิมพ์

พิมพ์เจ็ดชั้น พิมพ์กลาง มี 3 พิมพ์

พิมพ์เจ็ดชั้น พิมพ์เล็ก มี 3 พิมพ์

พิมพ์เก้าชั้น มี 1 พิมพ์

การพิมพ์พระสมเด็จเกษไชโยนั้น สมเด็จพระโตท่านเริ่มสร้างเมื่อท่านยังเป็นพระลูกวัดธรรมดา และได้เก็บแม่พิมพ์พระไว้ จนเมื่อท่านประสงค์จะบรรจุพระที่วัดไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง จึงทำการสร้างขึ้นมากจนครบจำนวนที่จะบรรจุในกรุ

พระสมเด็จเกษไชโยที่พบเห็นในปัจจุบันมีดังนี้

- พระสมเด็จเกษไชโยหกชั้นพิมพ์ใหญ่ ออกตลอด มี 2 พิมพ์
- พระสมเด็จเกษไชโยหกชั้นพิมพ์กลาง ออกตันห้องร่อง มีพิมพ์เดียว
- พระสมเด็จเกษไชโยเจ็ดชั้นพิมพ์กลาง มีพิมพ์เดียว
- พระสมเด็จเกษไชโยเจ็ดชั้นพิมพ์ใหญ่ พิมพ์แรก มีพิมพ์เดียว
- พระสมเด็จเกษไชโยเจ็ดชั้นพิมพ์ใหญ่ มี 4 พิมพ์

พระสมเด็จเกษไชโย 7 ชั้น พิมพ์นิยม

พระสมเด็จเกษไชโย 7 ชั้น พิมพ์นิยม

พระสมเด็จเกษไชโย พิมพ์ 6 ชั้น

ที่มา : กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดอ่างทอง,
www.angthong.go.th/ , วัดไชโยวรวิหาร.

Royalbuddhasiam, <https://royalbuddhasiam.wordpress.com/> .

Phra Somdej Kaj Chaiyo, โปสต์ พ.ศ. 2556.

Itti-Patihan, www.itti-patihan.com/ , ประวัติ พระมหาพุทธพิมพ์ (หลวงพ่โต)
วัดไชโยวรวิหาร.

Prabanprabucha, www.prabanprabucha.com/ , ไหว้หลวงพ่โต

พระมหาพุทธพิมพ์ วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง,

โปสต์ พ.ศ. 2561.

Ministry of Tourism and Sports, <https://thailandtourismdirectory.go.th/> ,

วัดไชโยวรวิหาร.

ราม วัชรประดิษฐ์, คอลัมน์ พันธุ์แท้พระเครื่อง, ข่าวสด ฉบับวันที่ 4 กรกฎาคม 2553.

Google, www.google.com/maps/ , วัดไชโยวรวิหาร.

amuletheritage.com